

AYOLLAR SHE'RIYATI VA SAMAR BONUNING BIR G'AZALI XUSUSIDA

Muhayyo Kadirova
Qo'qonDU

Annotatsiya: Mazkur maqolada mumtoz adabiyotda ayollarning ma'naviy hayotda ishtiroki hamda she'riyatining umummanzarasi xususida muxtasar so'z yuritilib, asosan o'zbek ayollar she'riyati va unda Samar Bonuning o'rni yuzasidan mulohazalar bayon etilgan. Samar Bonuning bir g'azalining mazmun-mundariyasi hamda uning badiiy qurilishi tadqiq qilingan. Shu yo'nalishda shoironing hayot yo'li, boshiga tushgan kechimlar haqida, nazarda tutilgan g'azalni shakllantirishdagi badiiy mahorati xususidagi fikrlar havola qilingan.

Kalit so'zlar: badiiy adabiyot, she'riyat, ayollar she'riyati, asosiy qarashlar, so'fiya ayollar, umumiy yo'nalish, hasbi hol, she'r texnikasi, badiiy qurilish, takrorlar, vazn, qofiya, badiiy san'atlar, mahorat

WOMEN'S POETRY AND A GHAZAL BY SAMAR BONU

Muhayyo Kadirova
Kokand SU

Abstract: This article briefly discusses the general landscape of women's participation in spiritual life and poetry in classical literature, mainly reflecting on Uzbek women's poetry and the place of Samar Bonu in it. The content and content of one ghazal by Samar Bonu and its artistic construction are studied. In this regard, the poet's life path, experiences, and her artistic skills in creating the ghazal are discussed.

Keywords: fiction, poetry, women's poetry, main views, Sufi women, general direction, hasbi hol, poetic technique, artistic construction, repetitions, meter, rhyme, artistic arts, skill

Olmon islomshunos va tasavvufshunosi Annamariye Shimmel bashariyat ma'naviy olamida xotin-qizlarning o'rni xususida so'z yuritar ekan, bu borada faoliyat ko'rsatgan aksariyat xotin-qizlar o'z e'tiqod va e'timodlarini badiiy adabiyotga vobasta qilish bilan bayon etganliklarini alohida ko'rsatib o'tadi. Uning islom olamida xotin-qizlar siymosiga bag'ishlangan kitobiga [3;176] yozilgan so'zboshisida Islom olamida ayollarning siyosiy-ijtimoiy o'rni, ularning islom dinini yoyilishi hamda mustahkamlanishi, islomiy e'tiqodlarning qaror topishi va

ayollarning bu yo'nalishlardagi sa'y-harakatlari, xususan, adabiyot (she'riyat) sohasida faol bo'lganliklari xusidagi fikrlari e'tiborga loyiq. Uning ko'rsatishicha, 1928-yildayoq so'fiya ayollar haqida kitoblar dunyoga kela boshlagan. Chunonchi, olim Margarit Smitning "Sufizm da Robiya siymosi" nomli kitobi yaratilgani alohida ko'rsatib o'tadi. To'g'ri, Robiya al-Adaviya haqida Fariddin Attorning "Tazkirat ul-avliyo" asarida ham anchagina ma'lumot hamda barcha valiylerden ko'p hikoyat va rivoyatlar berilgan.[10;79-95] Alisher Navoiyning "Hayrat ul-abror" dostonining 2-maqolatiga ilova qilingan "Ibrohim Adhamning Ka'bag'a namoz bila borg'oni va Robiyayi Adaviyag'a Ka'baning niyoz bila kelgani" hikoyatida ham uning to'g'risida tasavvurlarga ega bo'lish mumkin. [1;102-103] "Nasoyim ul-muhabbat min shamoyim ul-futuvvat" asarida esa o'ttiz besh nafar so'fiya ayollar haqida berilgan ma'lumotlarning boshida Robiya Adaviya turadi. [2; 482-483]

Olimaning zikr etilgan so'zboshisidagi valiyalar haqidagi mulohaza hamda takliflari biz ko'pda e'tibor bermaydigan masalalar borasida ekanligini sezish mumkin. Uning yozishicha, "Hadislarni to'g'ri va ishonchliligiga qarab saralash "ilm ar-ridjal", ya'ni "erkaklar shug'ullanadigan fan" deb yuritilsa-da, ammo muhaddis ayollar to'g'risida ham tarixda ma'lumotlar anchagina.

Payg'ambar alayhissalomning kenja xotinlari Oysha onamiz Qur'oni karim va Payg'ambar alayhissalomning qariyb barcha hadislarini yod bilganliklarini eslashning o'zi kifoya. Payg'ambarga zamondosh bo'lgan ko'pgina xotin-qizlar keyinchalik diniy olimalar sifatida dunyoga tanildilar... 1600-yillar atrofida fors tilida bitilgan bir asarda beshta din olimasi to'g'risida ma'lumot berilgan. Bu olimalar fundamentalistlar tomonidan inkor etilgan, qoralangan rasm-rusmlar va tasavvurlarning mohiyatini turli misollar keltirish yo'li bilan ochib berishgan". [3;6-7]

Olima ushbu dalillardan keyin Ovro'pa va islom olamida ayollarning ijtimoiy hayotdagi o'rni masalasiga bag'ishlangan kitoblar haqida so'z yuritir ekan, Rut Rodedning "Islomiy tarjimayi hollar", xotin-qizlar axloqiga bag'ishlangan "Adab kitoblari", XIX asr mahsuli bo'lgan Bhopal (Pokiston) malikasi Shohjahon begimning "Tahdib an-nisvon va tarbiyat al-inson", ya'ni "Xotin-qizlarga sayqal berish va insonni tarbiyalash" kitobi, XX asr boshlarida dunyo yuzini ko'rgan Ashraf Ali Thanaviyning "Bihishti sivar", ya'ni "Jannat zeb-ziynati" kitoblari (olimaning yozishicha, ushbu kitob Barbara D.Metsalf tomonidan yuksak mahorat bilan ingliz tiliga o'girilgan va "Barkamol ayollar" nomi bilan keng tarqalgan. Bu kitob Ovro'pa millatiga mansub musulmon qizlarga ham haqiqiy qo'llanma bo'lib xizmat qilgan ekan) xotin qizlarning komil inson qilib tarbiyalashda muhim rol o'ynaganligini ko'rsatib o'tadi. SHimmel xonim musulmon xotin-qizlarini barkamol shaxs sifatida tarbiyalashda paydo bo'lgan romanlar, xususan, Nosir Ahmadning "Mir'ot al-arus"

(“Kelinchaklar oynasi”), Sind hududida Mirza qolix Bekning “Ziynat” romanlari keng tarqalib, barchaga manzur bo‘lganligini ham e’tibordan chetda qo‘ymaydi. [3;8]

Darhaqiqat, olimlar ko‘rsatib o‘tgan bu misollar musulmon mintaqalarida ayollarning o‘rni, ularning nafaqat oilada, balki ijtimoiyotda ham faol bo‘lganliklari hamda bugun ham ana shunday faollik zarur ekanligini tasdiqlaydi. Bu jihatdan qaralganda, ayol-qizlarning azaldan badiiy adabiyot sohasida - nafosat olamidagi ishtiroklari diqqatga molik ekanliklari, ularning ijod etgan yaratilari qalblari kabi pokiza, qiyofalari kabi dilbar, muomalari singari diltortar ekanliklariga ishonch hosil qilish mumkin. Olimaning takroran uqdirishicha, “ayollar qalamiga mansub she’r va g‘azallardan iborat keng qamrovli bir to‘plam tuzish mumkin. Fikrimcha, bu antologiya qadimgi arab marsiyalaridan boshlansa, maqsadga muvofiq bo‘ladi, chunki arab xotin-qizlari janglarda halok bo‘lgan otalari, aka-ukalari va erkak qarindoshlariga bag‘ishlab, ularni eslab aytgan bunday marsiyalar hozirgi kunlarga saqlanib qolgan. Falastinlik shoira Fadva Tuqonning “Akam haqida marsiya” asari yuqorida aytilgan gaplarga yaqqol misol bo‘la oladi. To‘plamga so‘fiyona ishq qo‘shiqlari-yu, fors shoirasi Maxsatiyning salgina behayoroq to‘rtliklaridan tortib, fors va turk ayollarining lirik qo‘shiqlarigacha barchasi kiritilishi lozim. Hukmdor ayollar va malikalar qalamiga mansub deb kelinayotgan she’riy asarlarni ham unutmaslik lozim. Bunga misol qilib Faxri Xiraviyning “Javoxir ul-ajoyib” asarini va boburiy malika Zebuniso (1689 yilda vafot etgan) asarlarini keltirish mumkin. SHunday antologiya yaratilsa, turli millatlarga mansub musulmalarning poeziyada qanchalik faol ishtirok etganliklari-yu, hozirgi kunlarda ham qalamni qo‘ldan qo‘ymayotganliklari kaftda turgandek ayon bo‘ladi”. [3;8] Darhaqiqat, bashariyatning eng suyuqli xilqati bo‘lgan ayollarning bu boradagi faolliklariga e’tibor qilinsa, tarixda, birgina musulmon mintaqalari, xususan esa, turkiy xalqlar ma’naviyatida ulushi anchayin katta bo‘lganini kuzatish mumkin.

Robiya Qazdoriy haqida turli manbalarda ma’lumotlar keladi. Bu qiz otashin muhabbatning qurboniga aylangan. Manbalarning guvohlik berishicha, Robiya tabiatan ehtirosli xilqat, hassos shoira bo‘lgan. Bir yigitga ko‘ngil qo‘yib, uning ishqida ko‘plab she’rlar bitgan. Qizning majnunona muhabbatidan xabar topgan akasi Robiyani qizitilgan hammomga qamab o‘ldirgan. Robiya o‘limi oldidan tomirlarini kesib, devorga qoni bilan shunday she’rlar bitganki, ularda otashin ishq, xazon bo‘lgan umr, sevgilisiga bo‘lgan mehr-u muhabbat motamsaro, hazin mazmuni, shakliy fasohati bilan akslangan.

Boburiylardan bo‘lgan Zebuniso nomi yuqorida tilga olindi. Uning she’riyatida ham majoziy va ilohiy ishq ehtiros bilan tarannum etiladi. Hozirga qadar hofizlar repertuarini “Samarqand ushshog‘i” nomi bilan bezab kelayotgan “injoist” radifli g‘azali qalblarimizdan mustahkam o‘rin olgan. Uning she’riyatida sharq mintaqasi

nazmiyotining eng maqbul jihatlari qaror topganligini mutaxassislar ko'p marta e'tirof etganlar.

Bular forsiy zabon shoirlari. O'zbek mumtoz she'riyatida ham ko'plab shoirlar o'tganligi haqida T.Jalolov "O'zbek shoirlari" nomli kitobida ma'lumot bergan. Uning ko'rsatishicha, XX asrgacha yurtimiz hududida yigirma yetti nafar shoira qalam tebratgan ekan. [5;129] Muallifning "O'zbek shoirlari" kitobiga o'zbek va fors-tojik tilida ijod qilgan shoirlarning she'rlari jamlangan va ularning katta qismi o'zbek shoirlari ekanligi o'zbek ayollari ham she'riyatda peshqadam bo'lganliklarini tasdiqlaydi. [6;232] Jahonotin Uvaysiyning o'zbek mumtoz she'riyati xazinasiga qo'shgan hissasini qaysi mezonlar bilan o'lchash mumkin bo'ladi? Bu shoira Marg'ilon va Qo'qonda yashab, ilohiy va majoziy ishq haqida otashin she'rlar bitgan, hasbi hol she'rlari uning hayoti borasida aniq ma'lumot berishi bilan ham qimmatlidir. Manzumalari, chistonlari ham o'zbek she'riyatining o'lmas mulkiga aylangan. Uning shajarasiga mansub qizi Quyoshxon, nabirasi Hadicha otin, chevarasi Xoljon otin - Mag'ziy ham she'rlar bitgan. Uvaysiy va uning ijodi haqida shoira yashagan davr manbalari - Fazliyning "Majmuayi shoiron" tazkira - antologiyasida, ayrim tarix asarlarida, shuningdek, shoira ijodini izchil ilmiy yo'nalishda o'rgangan qalamkash va adabiyotshunoslar tadqiqotlarida ma'lumotlar mavjud. Chunonchi XX asrning 30-yillarida Cho'lpon "Yorqin turmush" jurnalining 1933-yil 3-sonida "Uvaysiy" maqolasini e'lon qilgan. Shoiraning Xoljon otin Mag'ziy tomonidan taqdim etilgan she'rlari, manzuma va chistonlaridan namunalar "O'zbek adabiyoti xrestomatiyasi", "O'zbek poeziyasi antologiyasi" singari to'plamlarda chop etilgan. Asrning 60-yillariga kelib, T.Jalolovning "O'zbek shoirlari", A.Qayumovning "Qo'qon adabiy muhiti", E.Ibrohimovanning "Uvaysiy" risolalari e'lon qilingan. Tasavvufshunos I.Haqqulning "Uvaysiy she'riyati" risolasida esa shoiraning she'riyati yangicha bir aspektida - ilohiylik va so'fiyona yo'nalishda tadqiq qilindi. [4;149]

Mohlaroyim Nodira (Komila) xususida ham alohida so'z yuritmoq joiz bo'ladi. Uvaysiy sohibi devon sifatida turli lirik janrlardagi uch yuzdan ortiq lirik she'rlar va uch doston ta'lif qilgan bo'lsa, Komila (Maknuna)ning ikki tilda devoni mavjudligini tilga olish joiz bo'ladi. SHoira yashagan davrda yaratilgan Hakimxon To'raning "Muntahab ut-tavorix, Avazmuhammad Attorning "Tuhfat ut-tavorih", Isxoqxon to'raning "Tarixi Farg'ona", Mushrifning "Ansob us-salotin va tavorixi Havoqin", Mutribning "SHohnomayi devoni Andalib" kabi asarlarida, Uvaysiyning "Voqeoti Muhammadalixon", Nodirning "Haft gulshan" dostonlarida Nodiraning shoirlik iqtidori, faoliyati borasida qimmatli ma'lumotlar bayon qilingan. Chunonchi, "Haft gulshan"da uning to'g'risida "Hama boshdin oyog'i edi idrok, Jahon ichra aningdek kelmagay pok" deya ta'rif berilgan. XX asrda Nodira she'riyati izchil tarzda o'rganila boshlandi. 1923-yilda L.Olim "Bilim o'chog'i" jurnalida shoira haqida dastlabki

maqola e'lon qilingan bo'lsa, keyinchalik T.Jalolovning zikr etilgan kitobi, O'.Rashidning "Uch shoira", A.Qayumovning "Qo'qon adabiy muhiti", M.Qodirovaning tadqiqotlari yuzaga kelgan. Devonlari, tanlangan she'rlari bir necha bor nashr qilindi. Ularda Mohlaroyimning nodir va takrorlanmas shoirona salohiyati, davlat arbobi sifatidagi serqirra faoliyati yoritib berilgan. [4;149] SHuningdek, Nodira xususida Mirkarim Osim, SHahodat Isaxonovlar qissa va romanlar bitdilar. Nodiraning she'riyatida majoziy ishq talqini bir taraf bo'lsa, ilohiy ishq talqini ikkinchi taraf bo'lgan. Agar devonlaridagi bu toifadagi she'rlar shoira umumijodining bir qanotini tashkil qilsa, Amiriy vafoti munosabati bilan yozilgan "Firoqnomalari" yana bir qanoti bo'lib bo'y cho'zadi. Uning quyida havola etilayotgan she'rlari shoira she'riyatining o'q ildizi xususida tasavvur hosil qilish imkonini beradi:

Ey sarvi ravon, nadur xayoling,
Jon o'rtadi va'da-yu visoling.
Ushshoqlaring g'amingda o'ldi,
Yo'qtur seni zarrayi maloling. [8;233]
Yoki:

Fig'onkim gardishi davron ayirdi shahsuvorimdin,
G'amim ko'p, ey ko'ngl, sen bexabarsan oh-u zorimdin. [8;263]

Dilshod va Anbar otin haqida ham avval zikr etilgan shoirlar haqida aytilganlar kabi ko'p gapirish mumkin. Ularning she'riyati mavzu yo'nalishlari bir-biriga esh, bir-biriga yaqin. Bu she'rlarning aksariyatida ayol qalbining turfa tovlanishlari xususida so'z boradi. Ular she'riyati mazmunda ham, shaklda ham eranlar she'riyatidan mutlaqo qolishmaydi. Ular ham Yor haqida, Yorning go'zalligi, olamda tanholigi, oshiq'larga bemuruvvatligi va hokazolar xususida nazm durlarini sochadilar. SHE'rlarda ilohiy ishq, so'fiyona qarash bilan realistik tasvir unsurlari uyg'unlashib ketgan. SHoirlarning zamon buqalamunligi, ayollar qismatining og'irligi, davr jarohatlari xususidagi she'rlari ham shoirlar she'riyatida yangicha realistik yo'nalishlarning paydo bo'lganligidan darak beradi.

Modomiki, gap o'zbek ayollar she'riyati xususida borar ekan XX asrning dastlabki o'n yilliklarida ma'rifatparvar shoir va olim Ibrohim Davron tomonidan tuzilgan hamda Vagner tipolitografiyasida chop qilingan "Ash'ori nisvon" ("Ayollar she'riyati") to'plamini e'tibordan soqit qilib bo'lmaydi. Bu to'plam haqida ushbu maqola mualliflaridan biri M.Qodirovaning nomzodlik dissertatsiyasida batafsil ma'lumot berilgan. [12; 52-70] To'plam eski arab yozuvidan kirill yozuviga shu olima tomonidan tabdil qilingan hamda unda she'rlaridan namunalar berilgan o'ttizga yaqin shoira she'rlari yuzasidan izchil ilmiy xulosalar havola qilingan. SHuni alohida ta'kidlash lozimki, to'plamda nomi zikr etilgan shoirlar she'rlarining aksariyatida yakranglik seziladi. An'anaviy she'rlarda ishq, oshiq, ma'shuqa

timsollari orqali ilohiy va majoziy ishq yuzasidan soʻz borib, asosan vasf hamda maʼshuqa jabr-u jafolaridan shikoyat motivlari yetakchilik qiladi.

Nozuk xonim yozadi:

Yondim firoq oʻtida bedud-u besharora,
Parvo nadur bu bilmas, yuz xasta kuysa nora.
Xunbor-u xunfishondur ikki koʻzum yoʻlingda,
Kel, ey jafo shiorim, rahm aylayub kanora.

Jahon oyim yozadi:

Gul edim, soʻldim chamanda bulbulondin ayrilub,
Bulbuli shoʻridayam chu gulistondin ayrilub.
Sargʻarib ovorayam, limun kibi soʻlgʻin yuzum,
Otashi ohim soʻnubdur zavqi jondin ayrilub. [12; 60-72]

Shoiralar anʼanaviy Ishq mavzuni bardavom qilar ekanlar, oʻz ahvollarining nochorligidan shikoyat qilishni ham eʼtibordan chetda qoldirmaganlar. Toʻplamga kirgan deyarli barcha sheʼrlarda xotin-qizlarning nochor turmush, oilaviy hayotlarining talh ekanligi, qismatning ogʻirligidan shikoyat singari motivlar yetakchi boʻlganini koʻrish mumkin. Toʻplamdan oʻrin olgan manzumalarda ayollar tilidan zamonada yuz berayotgan turli xil illatlar - xotin-qizlarga munosabat bobidagi notengliklar, erkaklarning ayollarga munosabatidagi bepisandlik, ularning hayotlariga panja ostidan qarash kabilar haqida soʻz borgan. Osimaxonimning “Bir xotunning eridan zorlanib soʻyladugi” deb shartli nomlangan sheʼrining qaysi satriga qaralsa, aksariyat xotin-qizlar hayoti bilan bogʻliq ana shunday mudhish manzarani tuyish mumkin. Bular: “Hamisha uyda yotgan behunar hayvonni yer yutsun”, “Bizi hayvon kibi bogʻlab semirtirgonni yer yutsun” kabilar va boshqa shu singari shikoyatlar baytlararo takrorlanib kelgan. [12;71]

Buxoro taraflarda, yosh adabiyotshunos D.Sodiqovanning koʻrsatishlaricha, Muslihabegim Miskin otligʻ bir shoira oʻtgan. [10;15] SHoira hasbi holining badiiy talqinlaridan anglashiladiki, u XIX asrda yashab, oʻzbek va tojik tillarida badiiy ijod qilgan isteʼdodli sohibdevon ijodkorlardan boʻlgan. 1878-yilda tartib berilgan devonlaridan birida lirik qahramon yosh qiz qiyofasida namoyon boʻlmay, deyarli barcha oʻrinlarda farzandlaridan ajralgan ona qiyofasida tasvirlanadi. Anglashadiki, shoira XIX asrning birinchi yarmida Buxoroning Xiyobon mavzesida nasl-nasabi taqvodor eshonlarga borib taqaluvchi mullo Nurillo xonadonida tugʻilgan. Muslihabegimning taqdiri Buxoro amirlik darborida nihoyatda katta nufuzga ega boʻlgan shayx Abdulvohid bilan bogʻlanadi. Ular ikki oʻgʻil, bir qiz koʻrishadi. Biroq Muslihabegimning katta oʻgʻli Husayn 11 yoshida, kichkinasi 2-3 yasharligida, qizi ham balogʻatga yetmay vafot etadi. Shoira shayx Abdulvohidni benihoya yuksak taʼriflasa-da, farzandlari vafot etgandan soʻng ayolidan voz kechib, uning boshqaga uylangani bu vasflarga u qadar muvofiq kelmaydi. Miskin sheʼriyatida Xoja Ubon,

Og‘oi Buzurg - Qizbibi, naqshbandiy pirlaridan Boboi Samosiy ziyoratgohiga tez-tez borib turganining anglashilishi uning Buxorodan boshqa yerlarga oz bo‘lsa-da, safar uyushtirib turganini ko‘rsatadi. Muslihabegimning *Miskin* taxallusida ijod qilgani ham o‘ziga taxallus tanlash bobida zukko ijodkor bo‘lganligidan dalolat beradi.

SHoiraning yetti baytli “Kard moro” (“Qildi bizni”) radifli g‘azalidagi “*Ki so‘zi otashi ishq*” (“*Ishq otashida kuyi*”) va “*Ki anvari jamolash*” (“*Jamolinig nurlari*”) yopiq yoki istiorai izofiy [7;22-23] deb ataluvchi istioralar lirik qahramonning holini ifodalash imkonini yaratgani, an‘anaviy adabiy qahramonlarni lirik qahramon yoki oshiqqlarga qiyoslab, talmehdan tashbih hosil qilish uslubi (*CHunon monandi Layli dar firoqash dar badar gashtam, CHunon monandi Majnun dar biyobon xona kard moro. Misoli Yusufi misriy yak rax az parda bekushoyad, Ba monandi Zulayxo ham chunon afsona kard moro. Mazmuni: Uning firoqida Layli misol darbadar kezdin, go‘yiyo Majnunga o‘xshab biyobonda bizni xonali qildi. Yusufi Misriy kabi pardadan bir jamolini ko‘rsatsa, Zulayhoga o‘xshab bizni ham afsona qildi.*) shoira g‘azallarida keng qo‘llangan. SHu asosda g‘azaldagi ilohiy mazhar - Muhammad alahissalom vositasida ilohiy ishq badiiy tasvirlanganiuning mahoratli shoira bo‘lganidan darak beradi. Ijodkorning “Dargohingga bir ojizu nolon keladurman” satri bilan boshlanuvchi g‘azalida tansiq us-sifotlarning qofiya vazifasida ham qo‘llangani ularning ta’sir kuchini yanada oshirilishiga bois bo‘lgan va shoiraning mahorat bobida ancha peshqadam ekanligini ko‘rsatgan:

Dargohingga bir *ojizu nolon* keladurman,
 Dilxastayu, *hayronu parishon* keladurman.
 Umrinni qilib sarf bu g‘aflat bila doim,
 Umid bila, *ey shahi davron*, keladurman.
 Bu dardi fanog‘a bo‘libon zori giriftor,
 Pobasta ul *zulfi parishon* keladurman.
 Monandi bulbul bo‘libon navha qilibon,
 SHaydo bo‘libon sayri guliston keladurman.
 Zori(yu) tavallo qiladur Miskini hayron,
 Bir marhamat aylagingki, *parishon* keladurman [10;17].

Muslihabegim Miskin musammatlar ijod etishda ham mahoratli shoira sanalgan. Ayniqsa, uning eng noyob ko‘rinishli yetti bandli, oltmish uch misradan tarkib topgan mustasne’ janrini shoira devonidagina kuzatish mumkin. “Ey dilbaronro dilbari” satri bilan boshlanuvchi rajazi murabbai solim (mustafilun mustafilun) vaznida yozilgan ushbu mustasne’ mazmuniy jozibasi, shakliy mukammalligi, badiiy san’atlarning istifodasi bilan alohida e’tirofga sazovor she’rlar sirasiga kiradi. [10;5-9]

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Alisher Navoiy, To'la asarlar to'plami. 10 jildlik. 6-jild.// Hayrat ul-abror. Farhod va Shirin. - T.: G'.G'ulom nomidagi NMIU, 2011.
2. Alisher Navoiy. Nasoyim ul-muhabbat min shamoyim ul futuvvat// Mukammal asarlar to'plami 20-tomlik, 17-tom. -T.: Fan, 2001.
3. Annamariye Shimmel. Jonon mening jonimda.Olmon tilidan Yo'ldosh Parda tarjimasini. - T.: Sharq, 1999.
4. Adizova I. O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi. - T.: Fan, 2009. - B.153-154.
5. Djurayev M. Yormuhammad Yoriy - shoir va tarjumon. -T.: 2021.
6. Jalolov T. Nafosat olamida. -T.: G'.G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nash. 1974.
7. Jalolov T. O'zbek shoirlari. - T.O'zdavnashr, 1959. Adizova I. O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi. - T.: Fan, 2009. - B.153-154.
8. Ishoqov Yo. So'z san'ati so'zligi. - Toshkent: "Zarqalam". -B. 22-23
9. Nodira-Komila. Devon. Nashrga tayyorlovchi M.Qodirova. - T.: A.Qodiriy nomidagi Xalq merosi nashriyoti. 2001.
10. Nodira. Ey sarvi ravon. T.: Yozuvchi. 1992.
11. Siddiqov M. Zakovat adabiyoti. - T.: Bayoz, 2015.
12. Siddiqov M. Navoiy hayratlari. -T, Akademnashr, 2015.
- 13.Sodiqova D. Muslihabegim Miskin she'riyati poetikasi. PhD AR. Buxoro, 2022.
- 14.Shayx Farididdin Attor. Tazkirat ul-avliyo. - T.: G'.G'ulom nomidagi NMIU, 2017.
15. Qodirova M. Ibrohim Davron va uning adabiy merosi. // Filologiya fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. - T. 2005. - B.35-72.;
16. Qodirova M. Ibrohim Davron. Monografiya. - T.: Fan, 2006.